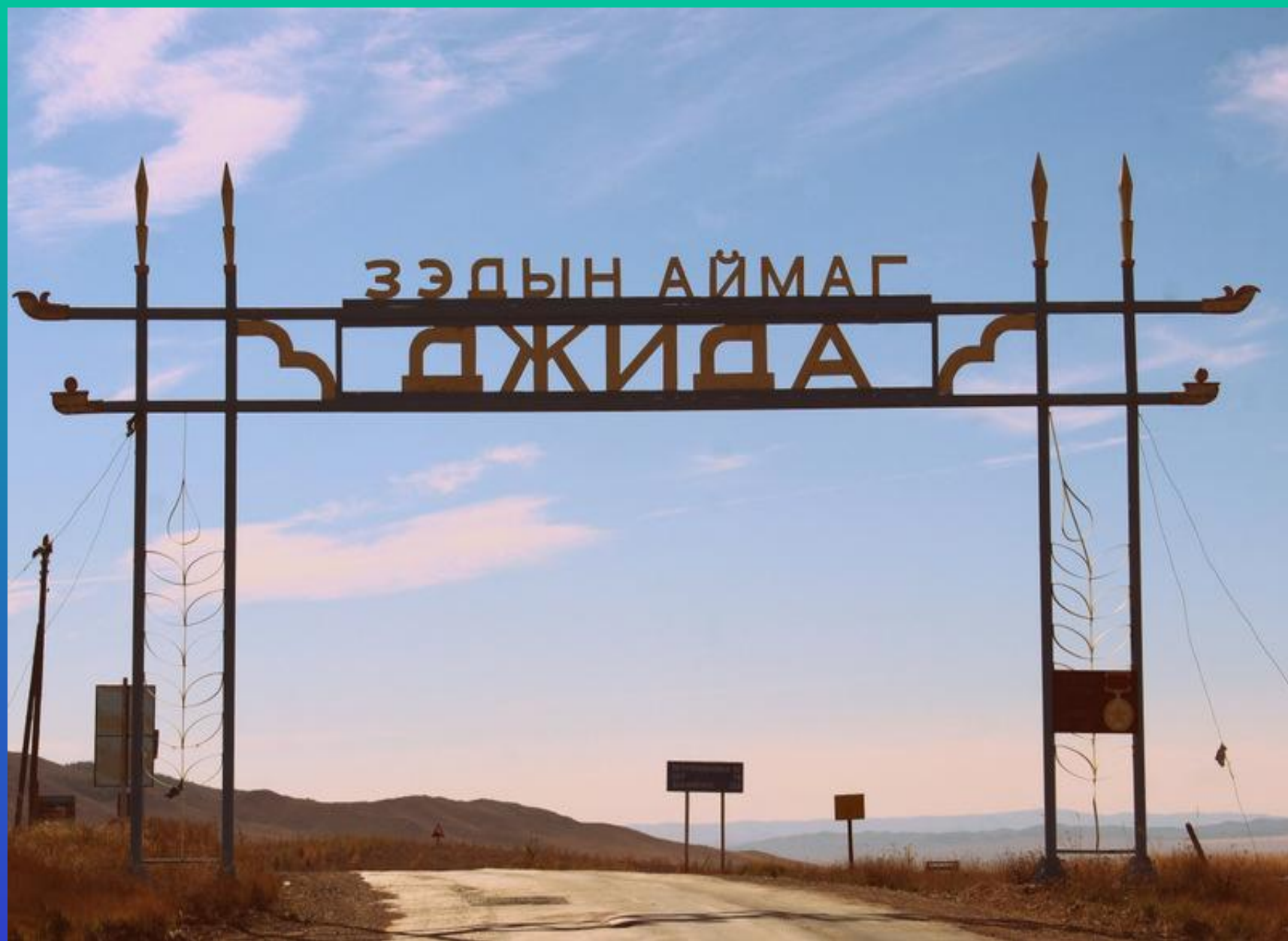

Түрэл найхан Зэдэ нютагнай

- Зэдын аймаг хэды ондо байгуулагдааб?
- Хэды тосхонуудтайб?
- Аймагай түб ямар тосхон бэ?
- Хүн зонойнь тоо хэдыб?

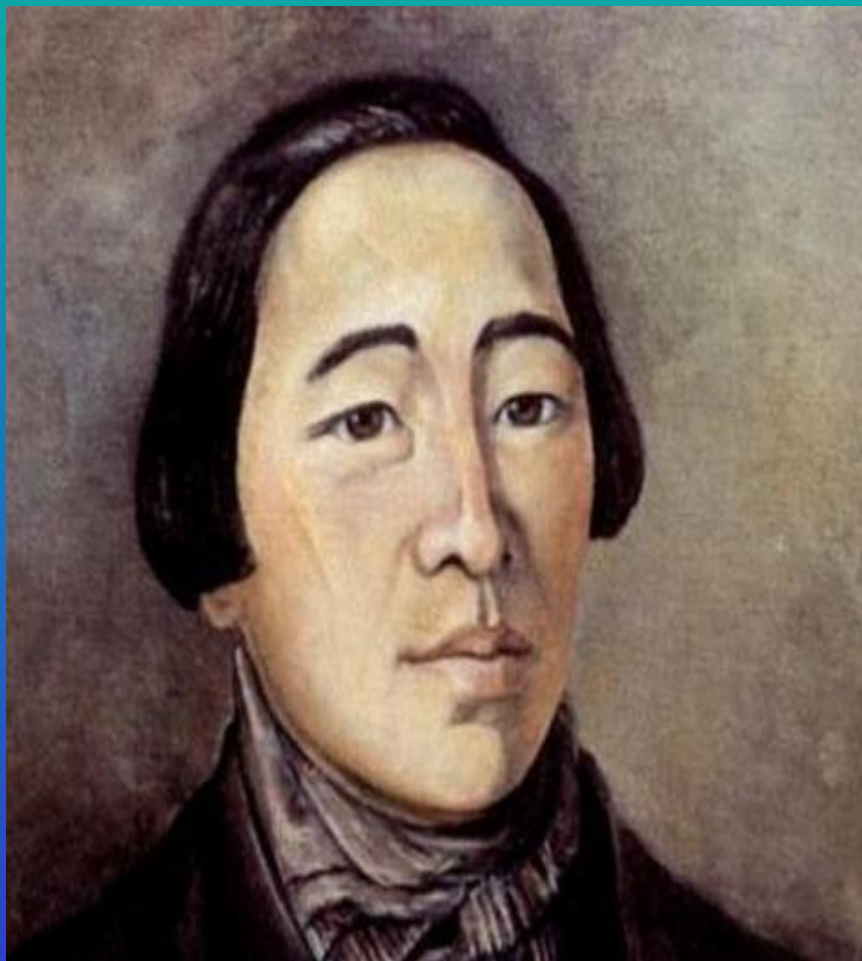
Зэдын аймаг 1935 оной февралин 11 байгуулагдаа.

22 тосхонуудтай.

Аймагай түб – Петропавловка тосхон.

Хүн зонойнь тоо - 24611

СУУТА ХҮНҮҮД

ЭНЭ ХЭН БЭ?

Доржо Банзаров – буряадай түрүүшын эрдэмтэн (1822 – 1855)

өө.

Троицкосавскийн ород-монгол хургуули эрхимээр дүүргээ. 1836 ондо Доржо Банзаров, үшөө дүрбэн хүбүүд Казань хотын гимназида хурахаяа эльгээгдээ. 1842 ондо Доржо гимназияа алДоржо Банзаров Зэдын аймагай Үшөөтэй нютагта түртан медальтайгаар дүүргээд, Казанска университетдэй Зүүн зүгэй таһагта ороо. 1846 ондо университетдээ дүүргэжэ, «монголшуудай шажан гү, али бөө мүргэл» гэжэ диссертаци хамгаалаа. 1855 ондо Эрхүү хотодо албан тушаалда ажаллажа байтараа наһа бараа.

Д.Банзаров 19-дэхи зуун жэлэй Зүүн зүг шэнжэлэлгын эрдэмэй Россин эгээн бэлигтэй түлөөлэгшэдэй нэгэн байгаа.

Энэ хүн 1916 ондо Дээдэ-Тори тосхондо түрөө. 1940 ондо финнуудтэй байлдаануудта баатаршалгануудыг гаргаһан, шархатаһан командираа абарһан байна. Энэ хэн бэ?

Гармажаб Аюрович Гармаев - Советскэ Созай Герой

Энэ хэн бэ?

Бурядай түрүүшын арадай
артистка, Буряад драмтеатрай
тайзан дээрэ олон жэл соо
хүдэлөө.

*Найдан Дашинамжиловна Гендунова – Буряадай
түрүүшын арадай артистка*

Найдан Гендунова Зэдын аймагай Дээдэ Тори нюотагта түрэхэн. 1929 ондо искусствын техникум болоһон Дээдэ-Үдын театрай студида ороо. 1940 ондо Найдан Дашинамжиловна Гендунова Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа, жэл болоод, РСФСР-эй габьяата зүжэгшэн нэрэ зэргэдэ хүртөө. 1948 ондо «Хүндэлэлэй тэмдэг» гэхэн орденоор шагнагдаа. 1959 ондо буряад искусствын болон уран зохёолой хоёрдохи декадада РСФСР-эй арадай зүжэгшэн нэрэ зэргэтэй болоо.

ЭНЭ ХЭН БЭ?

Гансанишье Буряад орондо бэшэ, мун Америка, Канада, Япони, Монгол гэхэ мэтэ оронуудта мэдээжэ, дүшэ гаран оперно партинуудые Буряадай оперно театрай тайзан дээрэ дуулаа.

СССР-эй арадай дуушан Дугаржаб Цыренович Дашиев

1939 оной майн 15-да Буряад-Монголой АССР-эй Зэдын аймагай Уулзар нютагта түрөө.

1961 ондо М. П. Мусоргскийн нэрэмжэтэ Уралай гүрэнэй дуу хүгжэмэй дээдэ хургуулида хураа. Дугаржаб Дашиевай Буряадай оперо болон баледэй театрай тайзан дээрэ 30 гаран партинуудые гүйсэдхэн. Тэрэнэй концертнэ репертуар ехэ баян хэн: ари, романснуудхаа эхилээд, арадай дуунууд хүрэтэр.

ЭНЭ ХЭН БЭ?

*«Сэнхир хадаг», «Долоон унгийн
holong», «Мунхын аршаанай
мунгэн дунал», «Мунхэ зулын
толон дор», «Минии нухэд-амида
бурхад» гэхэн номуудай автор.*

Матвей Рабданович Чойбонов - Бурядад арадай уран зохёолшо, Буряад Уласай соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ

Матвей Рабданович Чойбонов Зэдын аймагай Инзагата нютагта түрэн юм. П. Чайковскийн нэрэмжэтэ Улаан-Үдын хүгжэмэй училищидэ, һүүлдэнь Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулийн хэлэ бэшэгэй факультет дүүргээ. Мүн Улаан-Үдын медицинскэ училищи, Монголой мамба дасанай һургуули дүүргээ. Матвей Рабданович Чойбонов дүрбэн тэгшэ бэлигтэй: Буддын шажанай үндэр түрэлтэ лама, гүрэн түрын болон олониитын ажал ябуулагша, шэдитэ аргашан, поэт, эмхидхэгшэ. «Сэнхир хадаг» (Голубой хадак, 1991), «Долоон үнгын холонго» («Семицветная радуга», 1994), «Мүнхын аршаанай мүнгэн дуһал» ("Серебряная капель вечного родника», 1996) «Мүнхэ зулын толон доро»(1998), "Минии нүхэд-амиды бурхад" (, 1999), «Мои друзья — мои живые боги» (2001), «Наһанайм табисуур»(2005) гэхэн шүлэг, дуунуудай ном хэблүүлһэн.

ЭНЭ ХЭН БЭ?

*Буряадай соелой габьяата
ажал ябуулагша, поэт
Дондок Улзытуевтай ба
тележурналист Зэдбэ
Гомбожсabayтай хамта
буряад дуунуудые бэшээ*

Ким Дамчеевич Раднаев - хүгжэмшэн

Ким Дамчеевич Раднаев 1936 ондо Зэдын аймагай Доодо Бургалтай нютагта түрөө. В 1956 ондо поэт Д.Улзытуевтай хамта, хүгжэмэй училищида нуража байхадаа, «Залуушуулай марш» гэжэ дуу бэшээ.. Тэрэнэй удаа 5 дуунуудые бэшээ: «Хабарай дуун», «Уряал», «Байгал тухай дуун» гэхэ мэтэ. «Пионернүүдэй марш» - 1986 ондо Бурятского радиогой «Улаалзай» гэхэн дамжуулгын позывной болон зэдэлээ.

Поэт, тележурналист З. Гомбожабайтай «Гуниг дуун», «Эдир наһан», «Дуулим харгы», «Залуу хонишон», «Ажалай соло», «Парти тухэй дуун» гэхэн дуунуудые бэшээ.

Училищицеэ дүүргээд, Ким Раднаев Петропавловскын хүгжэмэй нургуулида хүдэлөө.

1980 ондо Ким Дамчеевич Раднаев «Республикын соёлой габьяата ажал ябуулагша» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Энэ хэн бэ?

Буряадай арадай поэт, Буряад
Уласай соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ, Буряадай
комсомолой шангай лауреат, Ород
Уласай Уран зохёолшодой
холбооной гэшүүн юм.

Галина (Санжи-Сурун) Жигмытовна Раднаева

Галина (Санжи-Сурун) Жигмытовна Раднаева Зэдын аймагай Нарин нютагта түрөө. 1975 ондо Москвагай М. Горькийн нэрэмжэтэ Литературна институт дүүргээ. Үшөө оюутан ябахатаа, түрүүшынгээ «Уянга» гэжэ шүлэгүүдэй ном хэблүүлээ. Республикын «Буряад үнэн» сониндо ажаллаа, удаань Буряадай гүрэнэй радио болон телевидениин хороондо уран зохёолой дамжуулга хүтэлөө. Галина Раднаева буряад болон ород хэлэн дээрэ хорёод гаран шүлэгүүдэй ном, аман зохёолой «Хатан эжы Зэдэмнай» гэхэн 5 ботингоо бүридээн номууды хэблүүлээ. «Уянга» (1972), «Наран тээшэ» (1975), «Набшагадай харшаганаан» (1979), «Ээрсэг» (1983), «Хун шубуун» (1987), «Хэтэ, сахюур» (1992), «Үлхөө шүрэнүүд» (1993), мүн Москвада ород хэлэн дээрэ «Сагаан нара» (1983, 1989), «Гуламтын гал» (1986), «Һэрилгэн» (1990), «Түрэлгын зоболон», «Гуламтын гал» (1998) номуудынь гаранхай.

*1.Эрын гурбан наадан манай аймагта
хайнаар хугжэнхэй. Нэрлэгты.*

*2.Суута барилдаашан, Арадай Хуралай
депутат.*

*3.Хэды ондо республикын худээгэйхидэй
туруушын спортивна нааданууд болооб?*

3. 1986 ондо республикын хүдөөгэйхидэй түрүүшын спортивна нааданууд Зэдын аймагта болоо.